

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่ภาวะสังคมประชากรสูงอายุ และมีแนวโน้มที่ประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งจำนวนและสัดส่วน ภาวะการมีประชากรสูงอายุจำนวนมากส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และการสาธารณสุข ปัญหาการสาธารณสุขที่สำคัญของผู้สูงอายุคือปัญหาสุขภาพ กล่าวคือ เมื่อสูงอายุมากขึ้น ภาวะโรคจะมากขึ้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จึงแสวงหาทางเลือกต่างๆ ในการดูแลสุขภาพ การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการดูแลสุขภาพ แม้ว่าผลในทางคลินิกของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารหลายชนิดยังไม่ชัดเจน แต่การรับรู้ของผู้สูงอายุจากการโฆษณาและการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายและมากที่สุดในกลุ่มประชากรสูงอายุ จึงเกิดคำถามการวิจัยว่า “สถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดที่เป็นตัวกำหนดการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุ” จึงได้สร้างกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม และแนวคิดแบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพ เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเพื่อแสวงหาแนวทางการคุ้มครองสุขภาพของผู้สูงอายุในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิที่ใช้การเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณแบ่งการเก็บข้อมูลเป็น 2 ชั้น เริ่มต้นจากชั้นที่ 1 การคัดกรองข้อมูลเกี่ยวกับการใช้และไม่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุสตรีที่มาทำกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 2,023 คน เพื่อใช้เป็นกรอบในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ชั้นที่ 2 การสัมภาษณ์สตรีสูงอายุที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างกระจายแบบง่ายจากกลุ่มสตรีสูงอายุที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจำนวน 520 คน และสตรีสูงอายุที่ไม่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจำนวน 520 คน รวมทั้งสิ้น 1,040 คน สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน การวิจัยครั้งนี้เริ่มต้นจากการศึกษาความชุกและสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในการดูแลสุขภาพของสตรีสูงอายุ ทำให้ทราบถึงความชุกของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุ คุณลักษณะทางประชากร สังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสุขภาพ ปัจจัยทางจิตวิทยา สังคม และปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีตัวแปรอิสระ 16 ตัว ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยไบนารีโลจิสติก เพื่อพิจารณาคว่ามีปัจจัยใดบ้างในจำนวน 16 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อการ ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพคือการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาแนวทางการ

คุ้มครองสุขภาพของผู้สูงอายุในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารต่อไป ผลสรุปการวิจัยและการอภิปรายผล พร้อมกับข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ประกอบด้วย การสรุปและอภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และภาพรวม ในประเด็นสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และแนวทางการคุ้มครองสุขภาพของผู้สูงอายุในการใช้ผลิตภัณฑ์ ดังนี้

5.1.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณ

5.1.1.1 สรุปและอภิปรายสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ความชุกของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ผลจากการสัมภาษณ์สตรีสูงอายุจำนวน 2,023 คน ที่มาชมรมผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ออกกำลังกาย ประชุม และสนทนาการ เป็นต้น เพื่อคัดกรองและจัดทำกรอบกลุ่มตัวอย่างในการสุ่มตัวอย่างผู้ที่ใช่และไม่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร พบว่า สตรีสูงอายุที่ใช่เป็นกรอบในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมีความชุก (Prevalence) ในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารร้อยละ 31.5 โดยสตรีสูงอายุแต่ละกลุ่มอายุมีความชุกในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไม่แตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้พบว่า ความชุกในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุมีค่าสูงกว่าผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2548) ซึ่งมีความชุกในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้บริโภคไทยร้อยละ 16.7 ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุหญิงซึ่งเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ของชมรมผู้สูงอายุ และเป็นการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งมีแนวโน้มที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสูงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุชายและประชากรในเขตชนบท

สถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ผลจากการสัมภาษณ์สตรีสูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจำนวน 520 คน เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร พบว่า สตรีสูงอายุส่วนใหญ่รู้จักผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และมีการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารอยู่ระหว่าง 1-5 ชนิด โดยสตรีสูงอายุส่วนใหญ่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพียง 1 ชนิดและใช้ทุกวัน ค่าใช้จ่ายในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเฉลี่ยเดือนละ 1,052 บาทต่อคน คิดเป็นร้อยละ 20.5 ของรายได้ที่ได้รับต่อเดือน สำหรับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่สตรีสูงอายุใช้มากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ น้ำมันปลา สาหร่ายสาไปรูไลน่า จมูกข้าว ผงโปรตีนผสมผงผลไม้ กระเทียมอัดเม็ดและกระเทียมสกัด เหตุผลหลักที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารคือเพื่อบำรุงสุขภาพและเพื่อรักษาโรค สตรีสูงอายุที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมากกว่าครั้งหนึ่งได้รับผลดีจากการใช้ เช่น สุขภาพหรืออาการที่เป็นดีขึ้น และไม่ป่วยหรือสุขภาพปกติ สตรีสูงอายุบางส่วนใช้แล้วไม่ได้ผล และสตรีสูงอายุส่วนน้อยที่มีอาการแพ้ ท้องอืด และเป็นลม แหล่งที่ซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ได้แก่ ผู้แทนขายตรง/บริษัทขายตรง ซึ่งมาจากต่างประเทศ ร้านขายยา ร้านขายผลิตภัณฑ์สุขภาพ ห้างสรรพสินค้า

โรงพยาบาล และวัด สตรีสูงอายุประมาณครึ่งหนึ่งซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารใช้เอง อีกเกือบครึ่งหนึ่งมีญาติ เช่น ลูก หลาน น้อง เป็นต้น ซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาให้ใช้ และผู้ที่แนะนำให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารส่วนใหญ่คือผู้ใกล้ชิด เช่น ญาติ และเพื่อน เป็นต้น รองลงมาคือผู้แทนขายตรง ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ นอกจากนี้มีสตรีสูงอายุส่วนหนึ่งเลิกใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เนื่องจากลองรับประทานแล้ว เห็นว่าไม่มีประโยชน์ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารราคาแพง และเมื่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มผู้สูงอายุ

ผลการสัมภาษณ์สตรีสูงอายุที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 1,040 คน (ผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร 520 คน และผู้ที่ไม่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร 520 คน) ที่ตกเป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า สตรีสูงอายุมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 69.23 ปี โดยมีอายุต่ำสุดเท่ากับ 60 ปี และมีอายุสูงสุดเท่ากับ 89 ปี สตรีสูงอายุส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสหม้ายหรือหย่าหรือแยก รองลงมาคือแต่งงานและยังอยู่ด้วยกันกับสามี สตรีสูงอายุส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่กับครอบครัว (บุตรหลาน) และได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา รายได้ของสตรีสูงอายุเฉลี่ยเดือนละ 8,750 บาท โดยรายได้มาจากสามี ลูก ญาติ และบำนาญ นอกจากนี้ยังพบว่า สตรีสูงอายุส่วนใหญ่มีเงินออมและไม่มีหนี้สิน

ในด้านสุขภาพ สตรีสูงอายุที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่มีสุขภาพในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่ประเมินสุขภาพโดยทั่วไปของตนเองว่าดี นอกจากนี้สตรีสูงอายุส่วนใหญ่ประเมินว่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุอื่นในกลุ่มอายุใกล้เคียงกัน ตนเองมีสุขภาพดีกว่า อย่างไรก็ตาม สตรีสูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว โรคประจำตัวที่ผู้สูงอายุเป็นมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในโลหิตสูง โรคกระดูกและข้อเสื่อม โรคหัวใจ โรคเบาหวาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบรรลุ ศิริพานิช (2542: 118-119) และงานวิจัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2546) ที่ว่าผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง นอกจากนี้ สตรีสูงอายุเกือบทั้งหมดใช้ยาเป็นประจำ โดยเฉลี่ยจะใช้ยา 3 ชนิด โดยยาที่ใช้จำนวนสูงสุดถึง 11 ชนิด สำหรับการปฏิบัติตัวเพื่อดูแลสุขภาพของสตรีสูงอายุซึ่งประกอบด้วย การพักผ่อนนอนหลับ การออกกำลังกาย และการตรวจสุขภาพประจำปี พบว่า สตรีสูงอายุส่วนใหญ่ได้พักผ่อนนอนหลับเพียงพอ โดยเฉลี่ยวันละ 6.7 ชั่วโมง แต่มีบางส่วนที่มีปัญหาอนหลับไม่ต่อเนื่อง หลับๆ ตื่นๆ สตรีสูงอายุส่วนใหญ่มีการออกกำลังกาย โดยออกกำลังกายเป็นประจำและมีการออกกำลังกายบ้างทั้งที่ชมรมผู้สูงอายุและที่บ้าน และสตรีสูงอายุตรวจสุขภาพประจำปี ปีละ 1 ครั้งซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีจากสถานบริการสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาล หรือศูนย์บริการสาธารณสุข เป็นต้น

ในด้านโภชนาการ สตรีสูงอายุมีภาวะโภชนาการค่อนข้างดี โดยครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีดัชนีมวลกายน้อยกว่า 18.5 กิโลกรัม/ตารางเมตร หรือมากกว่าหรือเท่ากับ 25 กิโลกรัม/ตารางเมตร แสดงว่า สตรีสูงอายุเหล่านี้มีภาวะทุพโภชนาการและภาวะโภชนาการเกิน สตรีสูงอายุส่วนใหญ่รับประทานอาหาร 3-4 มื้อในแต่ละวัน และในการรับประทานอาหาร โปรตีน สตรี

สูงอายุจำนวนครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างที่รับประทานนม ถั่ว/เต้าหู้หรือไข่ และส่วนใหญ่รับประทาน หมู/เนื้อ/ปลา/เป็ด/ไก่ ทุกวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะนิยมรับประทานปลา ซึ่งง่ายต่อการบดเคี้ยว และสตรี สูงอายุเกือบทั้งหมดรับประทานผักและผลไม้ เป็นประจำทุกวัน

ในด้านความรู้โภชนาการ ทักษะคิดต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และแรงจูงใจด้านสุขภาพ พบว่า ในภาพรวมสตรีสูงอายุในการวิจัยครั้งนี้ มีความรู้ด้าน โภชนาการค่อนข้างดี สตรีสูงอายุ 1 ใน 2 มี คະแนนความรู้ด้าน โภชนาการค่อนข้างดี และสตรีสูงอายุ 1 ใน 3 มีคะแนนความรู้ด้าน โภชนาการดี เมื่อ พิจารณารายละเอียดความรู้รายข้อพบว่า สตรีสูงอายุมีความรู้ด้าน โภชนาการดีในเรื่องอาหารที่ควร หลีกเลี่ยงหรือประเภทอาหารที่มักมีการกล่าวถึงบ่อยๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยง อาหารประเภทไขมัน การรู้จักอาหารที่มีไขมัน การรู้จักอาหารที่มีวิตามินเอที่บำรุงสายตา และ โรคที่ เสี่ยงเมื่ออ้วนมากเกินไป เป็นต้น สตรีสูงอายุมีความรู้ด้าน โภชนาการน้อยมากในเรื่องวิตามินบี 1 6 และ 12 ช่วยรักษาโรคหรืออาการเกี่ยวกับระบบใด ทั้งๆที่จากการสัมภาษณ์สตรีสูงอายุที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่รับประทานวิตามินบี 1 6 และ 12 ตามที่แพทย์สั่งใช้ยา สะท้อนให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ไม่รู้จักยาที่ รับประทาน และมีความรู้ที่น้อยมากเกี่ยวกับอาหารที่ให้พลังงานแก่ร่างกาย ทั้งๆที่รู้จักอาหารประเภท ไขมัน ส่วนทักษะคิดต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในการวิจัยครั้งนี้พบว่า สตรีสูงอายุประมาณ 6 ใน 10 มี ทักษะคิดเป็นกลางต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร แต่สตรีสูงอายุประมาณ 3 ใน 10 มีทักษะคิดเชิงบวกต่อ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีทักษะคิดเชิงลบต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเมื่อ พิจารณาทักษะคิดต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในรายละเอียดพบว่า ในด้านสุขภาพ สตรีสูงอายุส่วนใหญ่ เห็นด้วยว่า ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไม่น่าจะมีปัญหาต่อร่างกาย การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจะทำให้ ร่างกายสดชื่น มีสุขภาพดีขึ้น สำหรับสตรีสูงอายุที่แข็งแรงเห็นว่า ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเป็นสิ่งที่ไม่มี ประโยชน์ และสตรีสูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่า ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารราคาแพง แต่กลับเห็นว่า ผู้สูงอายุควร บริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเป็นประจำ นอกจากนี้ยังเห็นว่า การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ส่วนมากมีจุดประสงค์เพื่อให้ความรู้มากกว่าส่งเสริมการขาย สตรีสูงอายุส่วนใหญ่มีแรงจูงใจด้าน สุขภาพสูง และสตรีสูงอายุประมาณ 1 ใน 2 เห็นด้วยว่าผู้สูงอายุควรใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เพื่อช่วย ให้อารมณ์แจ่มใสหรือไม่เจ็บป่วย

ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารพบว่า สตรีสูงอายุที่ได้รับข้อมูลข่าวสารในรอบสัปดาห์ จากแหล่งข้อมูลสำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ โทรทัศน์ ผู้แทนขายตรง เพื่อน ญาติ และวิทยุ ซึ่งผู้สูงอายุจะ มีคะแนนความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารไม่สูงมากนัก เนื่องจากธรรมชาติของผู้สูงอายุมักจะ ให้ ความสนใจเฉพาะเรื่องและใส่ใจเฉพาะสิ่งที่ตนเองรู้สึกสนใจ อย่างไรก็ตาม การได้รับข้อมูลข่าวสารมี อิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการยอมรับของบุคคลที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (Micheal, Teresa and William, 2000) และสตรีสูงอายุในการวิจัยครั้งนี้ได้รับข้อมูลกระตุ้นให้ใช้ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสื่อโฆษณาและการส่งเสริมการขายและจากผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพ ด้านสุขภาพในระดับต่ำ แต่ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากการขายตรงใน

ระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามพบว่า การกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสื่อโฆษณาและการส่งเสริมการขาย การขายตรง และการแนะนำโดยผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพก็ส่งผลให้สตรีสูงอายุส่วนหนึ่งใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเช่นเดียวกับการศึกษาอื่นที่พบว่า พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของประชาชนส่วนหนึ่งได้คงอยู่ภายใต้อิทธิพลของการส่งเสริมทางการตลาด การแนะนำโดยผู้ใกล้ชิดและผู้เชี่ยวชาญ (วิชิต เปานิล, 2544; จินดา บุญช่วยเกื้อกุล และคณะ, 2543; Micheal, Teresa and William, 2000)

5.1.1.2 สรุปและอภิปรายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ผลการวิเคราะห์ถดถอยไบนารีโลจิสติก (Binary Logistic Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร จากตัวแปรอิสระทั้ง 16 ตัวที่นำเข้ามาสมการเพื่อทดสอบความสัมพันธ์พบว่า ตัวแปรอิสระ 8 ตัว มีความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามสมมติฐานและตัวแปรอิสระอีก 8 ตัว มีความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน (สรุปผลในตารางที่ 11) สำหรับตัวแปรอิสระ 8 ตัว ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < .05$) คือ

- 1) การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารแปรผันตามรายได้ของสตรีสูงอายุ
- 2) สตรีสูงอายุที่มีเงินออมและไม่มีหนี้สินมีส่วนของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมากกว่าสตรีสูงอายุที่ไม่มีเงินออมและมีหนี้สิน
- 3) การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารแปรผันตามแรงจูงใจด้านสุขภาพของสตรีสูงอายุ
- 4) การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุแปรผันตามการได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากการขายตรง
- 5) การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุแปรผันตามการได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากผู้ใกล้ชิดหรือผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ

ตัวแปรอิสระที่มีทิศทางความสัมพันธ์กับตัวแปรตามไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์นั้นมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < .05$) ดังนี้

- 1) การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุแปรผกผันกับขนาดครอบครัว
- 2) การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารแปรผันตามภาวะโภชนาการของสตรีสูงอายุ
- 3) การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุแปรผกผันกับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารส่งเสริมให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < .05$) โดยมีอัตราร้อยละของความผันแปรที่อธิบายโดยสมการมีค่าสูงสุด Nagelkerke $R^2 = .336$ และค่าร้อยละความถูกต้องสูงสุด (Percent Correction) 74.0 ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุคือรายได้ เงินออม ภาวะโภชนาการ แรงจูงใจด้านสุขภาพ การได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากการขายตรง และการได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากการแนะนำโดยผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบ

วิชาชีพด้านสุขภาพ ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุ คือขนาดครอบครัว และความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร

ผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 16 ตัว กับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุโดยใช้วิธี Forward Stepwise (Wald) พบว่า มีตัวแปรอิสระ 8 ตัว อธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอัตราร้อยละที่อธิบายความผันแปร (R^2) ร้อยละ 33.6 โดยตัวแปรที่สามารถอธิบายการผันแปรได้ดีที่สุดคือการได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ (ร้อยละ 19.6) รองลงมาคือการได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากการขายตรง ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร การมีเงินออมและไม่มีหนี้สิน ภาวะโภชนาการ แรงจูงใจด้านสุขภาพ ขนาดครอบครัว และรายได้

การได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ การวิจัยครั้งนี้พบว่า การได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพเป็นตัวแปรที่อธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุได้ดีที่สุด และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยสตรีสูงอายุที่ได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาทั้งในและต่างประเทศที่พบว่า ผู้ใกล้ชิด เช่น ญาติ เพื่อน ๆ เป็นผู้ให้ข้อมูลกับผู้สูงอายุเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (วิชิต เปานิล, 2544) แหล่งข้อมูลที่ประชาชนเชื่อถือมากที่สุดคือแพทย์ (จินดา บุญช่วยเกื้อกุล และคณะ, 2543) และข้อมูลข่าวสารจากผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรมีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการยอมรับที่จะใช้สมุนไพร (Micheal, Teresa and William, 2000) ผู้สูงอายุมักจะได้รับข้อมูลส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากผู้ใกล้ชิด (ญาติและเพื่อน) และผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ (เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล ฯ) ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักกลุ่มหนึ่งที่ผู้ประกอบธุรกิจมุ่งเน้นให้มีส่วนร่วมในกระบวนการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้สูงอายุมีโอกาสที่จะพบผู้ใกล้ชิดได้บ่อยๆ การได้รับการกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทำให้ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้มากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ใกล้ชิดเองเป็นผู้จัดซื้อและจัดหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาให้ผู้สูงอายุใช้ โดยผู้ประกอบธุรกิจได้ใช้จุดขายเรื่องความรักความห่วงใยในสุขภาพของผู้สูงอายุ รูปแบบผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ทันสมัย เป็นที่นิยม และสะดวกใช้ ความง่ายและสะดวกในการจัดหาซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาให้ผู้สูงอายุ รวมทั้งการขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องอาหารและโภชนาการ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับเชื่อถือในสังคมว่าเป็นผู้รู้และเชี่ยวชาญด้านสุขภาพและโภชนาการ เมื่อผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพให้คำแนะนำหรือส่งเสริมให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ผู้สูงอายุมีแนวโน้มสูงที่จะตัดสินใจใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามคำแนะนำนั้น

การได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากการขายตรง การวิจัยครั้งนี้พบว่า การได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากการขายตรงเป็นตัวแปรที่อธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ดีเป็นอันดับที่สอง และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยสตรีสูงอายุที่ได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากการขายตรงเพิ่มขึ้นมีโอกาที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า กลไกการตลาดที่สำคัญถูกนำมาใช้เพื่อเสนอผลิตภัณฑ์เสริมอาหารแก่ผู้สูงอายุคือการขายตรง และเทคนิคด้านการตลาดหลากหลายวิธีได้ถูกนำมาใช้ร่วม เช่น การมีผู้แทนไปขายที่บ้านหรือที่ชมรม ผู้สูงอายุ การจัดนิทรรศการหรือประชุมวิชาการ แฝงโฆษณาและส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยเชิญผู้สูงอายุเข้าร่วม การพาผู้สูงอายุเยี่ยมชม โรงงานผลิตผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เป็นต้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าถึงผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้ง่ายและสะดวกในการหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้ ทำให้ผู้สูงอายุใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมากขึ้น และยังเกิดความต้องการเทียมของผู้สูงอายุ เช่น ซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารด้วยความเกรงใจผู้แทนขายตรงหรือบริษัท ซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อทดลองใช้ ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อเพิ่มคุณค่า การลด/แลก แจก/แถมหรือจัดรายการพิเศษ เป็นต้น นอกจากนี้มีการกระตุ้นยอดขายโดยให้ผลตอบแทนการขายในสัดส่วนที่สูงมาก ทำให้ร้านค้าจำนวนมากทั้งร้านขายยา ร้านขายผลิตภัณฑ์สุขภาพ สถาน์ที่ออกกำลังกาย สถาน์เสริมความงาม รวมทั้งร้านค้าทั่วไป และสมาชิกขายตรง พอใจในผลกำไร ส่งผลให้มีผลิตภัณฑ์กระจายสู่ผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง และกระแสวิษณุใจของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคม ผลที่เกิดตามมาจาก การโฆษณาและเทคนิคการตลาดคือพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของประชาชนส่วนหนึ่งได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการส่งเสริมทางการตลาด (วิชิต เปานิล, 2544)

ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร การวิจัยครั้งนี้พบว่า ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารในการส่งเสริมให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเป็นตัวแปรที่อธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ดีเป็นอันดับที่สาม แม้ว่าจะพบว่า ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร (โดยเฉพาะจากการรับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร กล่าวคือสตรีสูงอายุที่ได้รับข้อมูลส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารถี่เพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีสูงอายุที่ได้รับข้อมูลข่าวสารในความถี่ที่น้อยกว่า ซึ่งผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องงานวิจัยของ จันทรพีชญ์ เนียมอินทร์ (2539) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมักจะยึดมั่นกับความคิดและเหตุผลของตนเอง ทำให้การรับรู้ต่อสิ่งใหม่เป็นไปได้ยาก และมักจะสนใจถึงแวดล้อมเฉพาะที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและตรงกับความรู้สึกของตนเองเท่านั้น ประกอบกับการสื่อสารผ่านโทรทัศน์ (ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ผู้สูงอายุรับรู้) ยังมีข้อจำกัดในการส่งสารให้กับผู้สูงอายุ เพราะการโฆษณาทางโทรทัศน์มีเวลาจำกัดในการให้ข้อมูลข่าวสาร ทำให้ผู้สูงอายุไม่เข้าใจดีพอในเรื่องผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ทำการโฆษณา ทำให้ความถี่ของการรับรู้ข้อมูลผ่านช่องทางนี้ไม่มีผลมากนัก นอกจากนี้ แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆแม้มีคำอธิบายผลิตภัณฑ์

เสริมอาหารในรายละเอียด แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านสายตาและการอ่านทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมากเท่าที่ควร เป็นต้น นอกจากนี้การโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารโดยส่วนใหญ่มักกล่าวอ้างว่ามีสรรพคุณในการป้องกันและรักษาโรค (สุพัตรา ชาติบัญชาชัย, 2546; วิจิต เปานิล, 2544) แต่เมื่อผู้สูงอายุได้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารแล้วไม่ได้ผลดังที่โฆษณาไว้ก็จะไม่เชื่อถือข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลนั้นอีก

การมีเงินออม การวิจัยครั้งนี้พบว่า การมีเงินออมและไม่มีหนี้สินเป็นตัวแปรที่อธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ดีเป็นอันดับที่สี่ การมีเงินออมและไม่มีหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สตรีสูงอายุที่มีเงินออมและไม่มีหนี้สินมีอัตราส่วนโอกาสในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสตรีสูงอายุที่ไม่มีเงินออมและ/หรือมีหนี้สิน ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากต่อการตัดสินใจใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารคือฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมักต้องมีความเชื่อที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ (วิจิต เปานิล, 2544) โดยทั่วไปผลิตภัณฑ์เสริมอาหารนั้นมีราคาแพง ผู้สูงอายุที่มีเงินออมและไม่มีหนี้สินเท่านั้นที่มีศักยภาพหรือมีกำลังทรัพย์เพียงพอที่จะหาซื้อหรือจัดหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้ นอกจากนี้สตรีสูงอายุยังสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้หลากหลายประเภทและชนิด และสตรีสูงอายุที่มีเงินออมอาจมีความคิดว่าการจ่ายเงินออมเพียงบางส่วนเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองน่าจะคุ้มค่ากว่าการไม่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ภาวะโภชนาการ การวิจัยครั้งนี้พบว่า ภาวะโภชนาการเป็นตัวแปรที่อธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ดีเป็นอันดับที่ห้า ภาวะโภชนาการของสตรีสูงอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สตรีสูงอายุที่มีภาวะโภชนาการดีขึ้นมีโอกาสที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า ผู้ที่มีภาวะโภชนาการที่ดี จะยังตระหนักและให้ความสำคัญกับอาหารที่ได้รับในชีวิตประจำวันและปริมาณสารอาหารที่ตนเองได้รับ จึงแสวงหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารซึ่งเชื่อว่ามีคุณค่าทางอาหารสูง สามารถเสริมหรือทดแทนสารอาหารที่ขาดไปมาใช้เพื่อบำรุงสุขภาพและป้องกันโรค นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังถูกทำให้เข้าใจว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมีความเป็นธรรมชาติ ไม่ใช่สารสังเคราะห์เหมือนยา จึงมีความปลอดภัยไม่ก่อให้เกิดอันตราย และเชื่อว่าการรับประทานอาหารโดยปกติในแต่ละวันของผู้สูงอายุนั้นจะได้รับสารอาหารไม่ครบถ้วน จึงต้องรับประทานอาหารผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มเติม

แรงจูงใจด้านสุขภาพ การวิจัยครั้งนี้พบว่า แรงจูงใจด้านสุขภาพเป็นตัวแปรที่อธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ดีเป็นอันดับที่หก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สตรีสูงอายุที่มีคะแนนแรงจูงใจด้านสุขภาพสูงขึ้น มีโอกาสที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุผลที่ว่า สตรีสูงอายุที่มีแรงจูงใจด้านสุขภาพสูง จะตระหนักและให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของตนเอง จึงพยายามแสวงหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาเพื่อดูแลสุขภาพ ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาด้านสุขภาพที่ผ่านมา เช่น ผู้ป่วยเบาหวานมีแรงจูงใจให้ใช้วิตามิน

รวมเพราะรู้ดีกว่าอาการป่วยดีขึ้นและใช้วิตามินซี วิตามินอี และแคลเซียม เพราะป้องกันโรคหัวใจ โรคหัวใจ และโรคกระดูกพรุน (Neuhouser et al., 1999) หรือผู้สูงอายุใช้การแพทย์ทางเลือกและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพราะต้องการลดการเจ็บป่วย มีคุณภาพชีวิตที่ดี และรักษาภาวะของสุขภาพ (Williamson, Fletcher and Dawson, 2003) เป็นต้น

ขนาดครอบครัว การวิจัยครั้งนี้พบว่า ขนาดครอบครัวเป็นตัวแปรที่อธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ดีเป็นอันดับที่เจ็ด และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สอดคล้องกับสตรีสูงอายุในชมรมผู้สูงอายุซึ่งส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีสมาชิก ได้แก่ สามี ลูก หลาน และบุคคลที่ดูแลผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัวเหล่านี้จะทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุในเรื่องอาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องไปแสวงหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้เพื่อบำรุงสุขภาพ และผู้สูงอายุส่วนหนึ่งจะทำหน้าที่ดูแลในเรื่องอาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวันสำหรับบุคคลอื่นในครอบครัว จะจำกัดการใช้จ่ายเงินเพื่อนำไปใช้จ่ายในครอบครัว จึงไม่แสวงหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้

รายได้ การวิจัยครั้งนี้พบว่า รายได้ของสตรีสูงอายุเป็นตัวแปรที่อธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้ดีเป็นอันดับสุดท้าย และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยสตรีสูงอายุทั้งที่มีรายได้มากกว่าและรายได้น้อยกว่าอาจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารด้วยตนเองหรือมีผู้อื่น เช่น สามี ลูกหลาน หรือญาติ เป็นต้น เป็นผู้ซื้อหรือจัดหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาให้ผู้สูงอายุใช้ การมีรายได้มากหรือรายได้น้อยของสตรีสูงอายุจึงไม่ส่งผลต่อการ ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ตารางที่ 14 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุ

ตัวแปรอิสระ	ทิศทาง ตามสมมุติฐาน	นัยสำคัญ ทางสถิติ	อันดับ อธิบายการแปรผัน
1.อายุ	/		
2.สถานภาพสมรส	x		
3.ขนาดครอบครัว	x	*	7
4.การศึกษาระดับประถมศึกษา	x		
5.การศึกษาระดับมัธยม	/		
6.การศึกษาระดับอนุปริญญาและสูงกว่า	/		
7.รายได้	/	*	8
8. เงินออม	/	*	4
9.ภาวะสุขภาพ	/		
10.ภาวะโภชนาการ	x	*	5
11.ความรู้ด้านโภชนาการ	x		
12.ทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ฯ	/		
13.แรงจูงใจด้านสุขภาพ	/	*	6
14.ความถี่ของการได้รับข้อมูล	x	*	3
15.กระตุ้น โดยการขายตรง	/	*	2
16.กระตุ้น โดยญาติ/วิชาชีพฯ	/	*	1
R^2		.336	

หมายเหตุ: / = มีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้
 x = มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้
 * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
 1-8 = อันดับของการอธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุ

5.1.2 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้สูงอายุที่มีต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจำนวน 20 คน ประกอบด้วย แพทย์/พยาบาลด้านผู้สูงอายุ เกษตรกร นักโภชนาการ/นักวิชาการด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้ประกอบการด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และผู้สูงอายุที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สรุปได้ดังนี้

สถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากโครงสร้างประชากรของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะประชากรสูงอายุ และผู้สูงอายุส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น โรคไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคที่เกี่ยวกับหัวใจและหลอดเลือด โรคกระดูกและข้อเสื่อม เป็นต้น ทำให้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งต้องแสวงหาวิธีการหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ มาใช้เพื่อดูแลสุขภาพของตนเอง ทางเลือกหนึ่งของการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในปัจจุบันคือการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ซึ่งปัจจุบันได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่ทันสมัย สะดวกต่อการนำมาใช้ และมีจำนวนมากมายหลายชนิดเพียงพอต่อการรองรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความต้องการใช้ โดยทั่วไปผู้สูงอายุที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มคนปกติ กลุ่มผู้ป่วยทั่วไป และกลุ่มผู้ป่วยที่สิ้นหวัง กลุ่มคนปกติใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อบำรุงร่างกายจากการขาดสารอาหาร ช่วยความจำและชะลอความแก่ กลุ่มผู้ป่วยทั่วไปหรือป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น กลุ่มผู้ป่วยที่สิ้นหวังในการรักษา เช่น โรคเอดส์ โรคมะเร็ง เป็นต้น ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยรักษาโรคหรือลดความรุนแรงของโรค หรือใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อเพิ่มภูมิต้านทานโรค ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเป็นประจำ กล่าวคือใช้ไประยะหนึ่งจะหยุด เนื่องจากเลิกทดลองรับประทาน รู้สึกว่าแพง เบื่อ หรือใช้แล้วไม่ได้ผล อย่างไรก็ตาม นักวิชาการได้ให้ความเห็นเรื่องการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุต่างๆ กัน เช่น แพทย์มีความเห็นว่า ผู้สูงอายุที่ปกติไม่มีความจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร แต่ควรใช้เมื่อได้รับการวินิจฉัยว่ามีภาวะขาดสารอาหารหรือทุพโภชนาการ ผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวบางอย่างมีความเสี่ยงในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สำหรับเภสัชกรและผู้ปฏิบัติงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคมีความเห็นต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุแตกต่างกันเป็น 2 แนวทาง คือแนวทางแรกเห็นว่า ผู้สูงอายุมีความจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในกรณีที่มีภาวะขาดสารอาหาร โดยผู้สูงอายุต้องมีความรู้ที่จะเลือกใช้ มีเงินพอที่จะซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และรู้จักประเมินการใช้ หรือใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารภายใต้คำแนะนำของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ ส่วนแนวทางที่สองเห็นว่า ผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เนื่องจากสามารถได้รับสารอาหารจากการบริโภคอาหารตามปกติและตามธรรมชาติ ซึ่งมีคุณค่าคุณประโยชน์และสร้างความสมดุลของร่างกาย การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทำให้ระบบร่างกายไม่สมดุล ผลที่ได้รับไม่คุ้มค่าและไม่สมประโยชน์ การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่มีการพิสูจน์แน่ชัดหรือมีความเข้มข้นสูงอาจเกิดอันตรายจากการใช้ได้ ส่วนนักโภชนาการ/นักวิชาการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุต่างกันเป็น 2 แนวทางคือแนวทางแรกมีความเห็นว่า ผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เพราะผู้สูงอายุที่รับประทานผลไม้ได้สามารถได้รับวิตามินหลายชนิดพร้อมกันต่างกับการรับประทานผลิตภัณฑ์เสริมอาหารซึ่งได้วิตามินบางชนิดเท่านั้น นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารส่วนหนึ่งยังมีปัญหาเรื่องความปลอดภัยและราคาแพง ส่วนแนวทางที่สองไม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร แต่ให้ความเห็นว่า การรับประทานหรือไม่รับประทานผลิตภัณฑ์เสริมอาหารขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของ

ผู้สูงอายุเอง ถ้าผู้สูงอายุไม่มีโรค มีเงินออม และมีความรู้พอที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารอย่างถูกต้อง ก็น่าจะรับประทานผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุมีหลายปัจจัย คือ (1) การขายตรง ซึ่งเป็นกลไกการตลาดที่สำคัญสำหรับผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เพราะสามารถให้ข้อมูลและขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารต่อผู้สูงอายุได้โดยตรงในสถานที่ที่ผู้สูงอายุอยู่หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้ประกอบธุรกิจได้สร้างภาพลักษณ์การขายตรงให้เกิดความน่าเชื่อถือ ในขณะที่เดียวกันการขายตรงกลับเป็นแหล่งกระจายข้อมูลผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่ถูกต้องสู่ผู้บริโภค มีการให้ข้อมูลในเชิงโอ้อวดสรรพคุณ เท็จเกินจริง และทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญของผลิตภัณฑ์ว่าเป็นยา (2) การแนะนำโดยผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ โดยผู้ใกล้ชิดอาจเป็นผู้แทนขายตรงหรือผู้ใกล้ชิดอาจเชื่อว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนที่แสดงถึงความห่วงใยในสุขภาพของผู้สูงอายุ จึงเป็นผู้แนะนำและแสวงหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาให้ผู้สูงอายุในครอบครัวรับประทาน สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพซึ่งเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ จะเป็นผู้ให้ข้อมูลทางวิชาการผ่านการโฆษณาในรายการสุขภาพต่างๆที่ตรงกับกลุ่มโรคหรือประเด็นที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจ พร้อมแนะนำสารอาหารที่เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นผู้สนับสนุนรายการโดยผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นการให้ความรู้หรือการโฆษณา (3) การโฆษณาและการส่งเสริมการขายในรูปแบบต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (4) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพจากผู้ประกอบธุรกิจที่ทำการโฆษณาผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ วารสาร เป็นต้น ในผลิตภัณฑ์เสริมอาหารบางชนิดที่ไม่เฉพาะกลุ่มโรค และมีการโฆษณาแฝงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารผ่านรายการวิชาการหรือรายการเกี่ยวกับสุขภาพ โดยผู้ประกอบวิชาชีพทางสุขภาพเป็นผู้ให้ข้อมูลภายใต้การสนับสนุนรายการของบริษัทเจ้าของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยเน้นผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย การให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพดังกล่าวได้สร้างความตระหนักด้านสุขภาพและมีส่วนในการกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้ (5) ภาวะสุขภาพและภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงด้านสุขภาพและโภชนาการจากความถดถอยของอวัยวะต่างๆในร่างกาย ทำให้มีปัญหาการเจ็บป่วย การมีโรคประจำตัว หรือมีปัญหาการบริโภคอาหาร ลูกหลานหรือผู้ดูแลซึ่งมีความห่วงใยบิดามารดาหรือผู้สูงอายุที่อยู่ที่บ้านว่า จะขาดหรือได้สารอาหารไม่ครบถ้วน จึงจัดหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่คิดว่าสามารถเสริมสารอาหารที่ขาดไปได้มาให้ผู้สูงอายุใช้ (6) รายได้และเงินออม ผู้สูงอายุมีเงินเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตและการใช้จ่ายต่างๆในชีวิตประจำวันจากรายได้และเงินออมที่เก็บสะสมไว้หรือบุตรหลานให้ จึงมีเงินเพียงพอที่จะซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (7) ความรู้ ทักษะคิด และการศึกษา ผู้สูงอายุขาดความรู้ด้านอาหารเชื่อว่า โดยปกติการรับประทานอาหารในแต่ละวันของผู้สูงอายุจะได้อาหารไม่ครบ 5 หมู่ การรับประทานผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เช่น วิตามิน ฯลฯ จะทำให้ได้สารอาหารครบถ้วน และอยากอยู่กับลูกหลานนานขึ้น ทำให้ต้องการมีสุขภาพแข็งแรงและอายุยืน

เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจึงแสวงหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้ นอกจากนี้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการศึกษาด้านความรู้ด้านสุขภาพ อาหาร และโภชนาการ จึงมีความรู้ไม่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้ด้วยตนเอง และยังไม่ถึงข้อมูลวิชาการของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เนื่องจากข้อมูลทางวิชาการของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารยังไม่ชัดเจน และขาดการจัดการความรู้และเชื่อมโยงความรู้นั้นจากนักวิชาการผู้สูงอายุ (8) ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การมีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารกระจายอย่างกว้างขวางโดยผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้ง่าย และพฤติกรรมของผู้สูงอายุเองที่อาจมีส่วนส่งเสริมให้เกิดการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เช่น แนะนำผลิตภัณฑ์เสริมอาหารให้ผู้สูงอายุอื่น หรือเมื่อประสบปัญหาหรือใช้ไม่ได้ผลก็ไม่บอกต่อให้กับผู้สูงอายุอื่น มีการทดลองรับประทานผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามคำแนะนำ หรือซื้อ หรือใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพราะความเกรงใจผู้ขายหรือผู้ที่นำมาให้ เป็นต้น

ปัญหาการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุในประเทศไทยยังไม่ชัดเจนในหลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ซึ่งแม้จะพบว่ามียารายานในต่างประเทศเกี่ยวกับปัญหาการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เช่น ปัญหาของสารที่มีในผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเอง ปัญหาการปนปลอมยาแผนปัจจุบัน หรือการปนเปื้อนโลหะหนัก เป็นต้น แต่กลับไม่พบรายงานปัญหาเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารดังกล่าวในประเทศไทย ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารอยู่ที่ความคุ้มค่าของเงินที่ผู้สูงอายุจ่ายไปในการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้ ซึ่งผลิตภัณฑ์เสริมอาหารส่วนใหญ่ราคาแพง ค่าใช้จ่ายในการบริโภคจึงมีมูลค่าสูง ไม่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้จากการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยปกติคนทั่วไปจะไม่ขาดสารอาหาร หากไม่ได้รับประทานสารอาหารนั้นเป็นระยะเวลาอันยาวนานเกินไป และในประเทศไทยก็มีผักผลไม้สดในราคาที่ถูกลงกว่าซึ่งสามารถรับประทานได้ตลอดปี และนอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของการบริโภคเกินจำเป็น อันเป็นผลจากการหลงเชื่อ โ้อวดสรรพคุณ ให้ข้อมูลเกินความจริง หรือให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ทำให้ผู้สูงอายุต้องจ่ายเงินออมซึ่งควรเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็นมาซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่มีราคาแพง ในระยะยาวการส่งเสริมให้บริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจะทำลายแนวคิดที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพและโภชนาการของประชาชน เพราะเมื่อรับประทานผลิตภัณฑ์เสริมอาหารแล้วแทนที่จะดูแลสุขภาพผู้สูงอายุกลับไปเชื่อว่า ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสามารถทดแทนได้จึงไม่ดูแลสุขภาพหรือละเลยที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ เช่น การรับประทานอาหารที่แสดงกับโรค เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในประเทศไทยถูกควบคุมตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 โดยมีการควบคุมในด้านความปลอดภัย ฉลาก และการโฆษณา แต่สาระของกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถควบคุมผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ซึ่งมีการเติบโตและเปลี่ยนแปลงทางด้านการตลาดและผลิตภัณฑ์อย่างมากในช่วงเวลาที่ผ่านมามีผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในปัจจุบันมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จนมีความใกล้เคียงกับยา แต่มีการควบคุมที่เข้มงวดน้อยกว่ามากเพราะผลิตภัณฑ์เหล่านี้ถูกจัดว่าเป็นอาหาร โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาไม่ได้มีการควบคุมอย่างเคร่งครัดถึงประสิทธิภาพหรือผลการใช้ผลิตภัณฑ์

เสริมอาหาร หรือไม่ได้รับรองผลการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร การควบคุมที่ไม่เข้มงวดทำให้ผู้ประกอบการส่วนหนึ่งหลีกเลี่ยงโดยใช้วิธีขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเป็นอาหารแทน ดังนั้นจึงมักพบว่า ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไม่ได้ให้ผลอย่างที่กำลังอ้างจริง ทำให้เกิดข้อเสนอนี้ให้มีการควบคุมเข้มงวดขึ้นมากกว่าอาหารทั่วไป นอกจากนี้กฎหมายอาหารไม่สามารถควบคุมราคาของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารให้สมเหตุผล และไม่สามารถควบคุมการโฆษณาและการส่งเสริมการขายและการขายตรงซึ่งมีกลวิธีและเทคนิคทางการตลาดหลากหลายและซับซ้อนที่ผู้บริโภคไม่สามารถเท่าทันได้

แนวทางการคุ้มครองสุขภาพของผู้สูงอายุในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่เสนอ โดยผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ดังนี้

1) ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติอาหาร และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรงให้ทันสมัย และสามารถบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง กำหนดให้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่มีสารเคมีเข้มข้นหรือมีการอ้างสรรพคุณของสารที่มีความใกล้เคียงกับยา ให้ใช้ภายใต้การแนะนำกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพ ควรมีข้อแนะนำและคำเตือนที่ชัดเจน ควบคุมการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย

2) สร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้ผู้สูงอายุและผู้บริโภค ให้มีศักยภาพมีความสามารถและเท่าทันที่จะเลือกรับข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ประยุกต์ใช้ข้อมูลความรู้ให้เกิดประโยชน์และรู้จักพิทักษ์สิทธิและปกป้องสิทธิตนเอง

3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิชาการเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติของผู้สูงอายุ เข้าใจถึงพฤติกรรมของธุรกิจในประเทศไทยรวมทั้งข้อเท็จจริงทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้สูงอายุ

4) ส่งเสริมจริยธรรมการขายในกลุ่มผู้แทนขายตรงและส่งเสริมจริยธรรมจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพในการให้ข้อมูลที่อิงกับข้อเท็จจริงมากที่สุดเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค และสนับสนุนให้มีการดำเนินการทางกฎหมายวิชาชีพและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหากพบการกระทำผิด ตลอดจนสร้างระบบติดตามและเฝ้าระวังการส่งเสริมการขายและการโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยภาคราชการ วิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชน

5) กำหนดมาตรการให้หน่วยงานบริการทั้งภาครัฐและเอกชนส่งรายงานอาการอันไม่พึงประสงค์จากการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับที่นำมาใช้สร้างระบบป้องกันการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่ปลอดภัย

5.1.3 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยโดยรวม

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อดูแลสุขภาพของสตรีสูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมสตรีสูงอายุมีการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในระดับปานกลาง แต่มีแนวโน้มที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากในสังคมไทยในอนาคตอันใกล้จะมีจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นและมีปัจจัยต่างๆที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มขึ้น ในขณะที่ภาวะสุขภาพ

ภาวะโภชนาการ ความรู้ในด้านโภชนาการ และความรู้ในด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง สตรีสูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวซึ่งเป็นโรคเรื้อรังที่มีแนวโน้มทำให้สุขภาพของสตรีสูงอายุแย่ลง สำหรับสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุนั้นพบว่า สตรีสูงอายุส่วนใหญ่รู้จักผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และส่วนใหญ่มีการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพียง 1 ชนิดและใช้ทุกวัน ค่าใช้จ่ายในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนสูงถึงร้อยละ 20 ของรายได้ที่ได้รับต่อเดือน ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่สตรีสูงอายุใช้มากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ น้ำมันปลา สาหร่ายสไปรูไลน่า จมูกข้าว ผงโปรตีนผสมผลไม้ กระเทียมอัดเม็ดและกระเทียมสกัด โดยเหตุผลหลักของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารคือเพื่อบำรุงสุขภาพและเพื่อรักษาโรค แต่มีสตรีสูงอายุประมาณครึ่งหนึ่งที่เห็นผลจากการใช้ และมีบ้างที่เกิดปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร แหล่งที่ซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ได้แก่ ผู้แทนขายตรง/บริษัทขายตรง ร้านค้าในต่างประเทศ ร้านขายยา ฯ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นนี้พบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพและผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหารส่วนหนึ่งให้ความเห็นว่า ผู้สูงอายุควรใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเฉพาะเมื่อมีภาวะขาดสารอาหาร แต่โดยปกติไม่จำเป็นต้องใช้เพราะได้รับสารอาหารเพียงพอจากการรับประทานอาหารประจำวันแล้ว แต่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพและผู้เชี่ยวชาญส่วนหนึ่งไม่ตัดสินใจว่า ผู้สูงอายุควรใช้หรือไม่ควรใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยเห็นว่า หากผู้สูงอายุไม่มีโรค มีเงินเพียงพอที่จะจ่าย และมีความรู้เพียงพอก็น่าจะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้ อย่างไรก็ตามมีสตรีสูงอายุส่วนหนึ่งซึ่งเคยใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารบางชนิดได้เลิกใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เนื่องจากลองรับประทานแล้ว เห็นว่าไม่มีประโยชน์ ราคาแพง และเมื่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 16 ตัว ในกรอบแนวคิดของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีตัวแปรอิสระ 8 ตัว มีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ขนาดครอบครัว รายได้ เงินออม ภาวะโภชนาการ แรงจูงใจด้านสุขภาพ ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากขายตรง และการได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ โดยตัวแปรที่สามารถอธิบายการแปรผันของการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสตรีสูงอายุได้ดีที่สุดมีตามลำดับคือ (1) การได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากผู้ใกล้ชิดและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ: สตรีสูงอายุประมาณครึ่งหนึ่งซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารใช้เอง อีกครึ่งหนึ่งนั้นเป็นผู้ใกล้ชิดในครอบครัวจัดหามาให้ใช้ และผู้ที่แนะนำให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารส่วนใหญ่คือผู้ใกล้ชิดในครอบครัว สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพนั้นพบว่า ผู้สูงอายุให้ความเชื่อถือข้อมูลที่ได้รับจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพมากกว่าบุคคลอื่น โดยผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่สนับสนุนให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมักแฝงการโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารผ่านการให้ข้อมูลทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ เช่น การเป็นวิทยากรในการประชุมอบรมทางวิชาการ การเขียนบทความในวารสารเกี่ยวกับสุขภาพ พิธีกรหรือผู้จัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับสุขภาพ ฯ (2) การได้รับการกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจาก

การขายตรง: กล่าวคือผู้ที่แนะนำให้สตรีสูงอายุใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในลำดับรองคือผู้แทนขายตรง ซึ่งเป็นกลไกการตลาดที่มีประสิทธิภาพและสำคัญ เพราะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้อย่างกว้างขวางตามที่ผู้ประกอบการและผู้แทนขายตรงต้องการ การขายตรงจึงเป็นแหล่งกระจายข้อมูลผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องสู่ผู้บริโภค (3) ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร: ผู้ประกอบการใช้สื่อสารมวลชนด้านต่างๆ โดยเฉพาะโทรทัศน์เพื่อทำให้ผู้สูงอายุจดจำชื่อหรือลักษณะบางประการของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์เสริมอาหารรวมๆ ไม่เฉพาะเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย หลังจากนั้นก็จะใช้การขายตรงและตลาดแบบตรงหรือวิธีการอื่นนำไปสู่การขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารให้กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง อย่างไรก็ตามพบว่า การให้ข้อมูลข่าวสารด้วยความถี่ที่สูงผ่านการโฆษณาทางโทรทัศน์หรือเอกสารโฆษณา ไม่ได้ส่งผลให้ผู้สูงอายุใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะสื่อโทรทัศน์ที่เป็นช่องทางที่ผู้สูงอายुरับข้อมูลข่าวสารในความถี่สูงสุดถูกจำกัดด้วยระยะเวลาโฆษณาที่สั้นเกินไป ทำให้ผู้สูงอายุไม่เข้าใจดีพอในเรื่องผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ทำการโฆษณา ส่วนข้อมูลที่เสนอในเอกสารสิ่งพิมพ์ ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดทางด้านสายตาและการอ่าน ทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้รับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้มากเท่าที่ควร (4) การมีเงินออมและไม่มีหนี้สิน: ผู้สูงอายุที่มีเงินเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตและการใช้จ่ายต่างๆ ในชีวิตประจำวันจากเงินออมที่เก็บสะสมไว้ ทำให้มีเงินเพียงพอที่จะซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (5) ภาวะโภชนาการ: ปัจจุบันระบบการผลิตหรือการหาอาหารรับประทานในชีวิตประจำวันเปลี่ยนไป ลูกหลานหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุเองซึ่งมีความห่วงใยบิดามารดาหรือผู้สูงอายุที่อยู่ที่บ้านว่า จะขาดหรือได้สารอาหารไม่ครบถ้วน จึงจัดหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารหรือผลิตภัณฑ์สุขภาพที่คิดว่าสามารถเสริมสารอาหารที่ขาดไป พร้อมรับประทาน และสามารถเก็บรักษาได้มาให้รับประทาน (6) แรงจูงใจด้านสุขภาพ: ผู้สูงอายุมีเป้าหมายอยากมีสุขภาพแข็งแรง อายุยืนยาว จะได้อยู่กับลูกหลานนานขึ้น เพื่อที่บรรลุมเป้าหมายดังกล่าวจึงแสวงหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้ (7) ขนาดครอบครัว: สตรีสูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัว ซึ่งมีสามี ลูก หลาน และบุคคลอื่นๆ เช่น ญาติ ๆ สมาชิกในครอบครัว เหล่านี้จะทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุในเรื่องอาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องไปแสวงหาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้เพื่อบำรุงสุขภาพ และ (8) รายได้: ผู้สูงอายุที่มีเงินเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตและการใช้จ่ายต่างๆ ในชีวิตประจำวันจากรายได้ที่บุตรหลานให้หรือบำนาญจากการเกษียณอายุจะมีเงินเพียงพอสำหรับการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมาใช้เพื่อดูแลสุขภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อแสวงหาแนวทางการคุ้มครองสุขภาพของผู้สูงอายุในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อขอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการคุ้มครองสุขภาพของผู้สูงอายุในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมีข้อเสนอหลากหลายที่พอสรุปเป็นแนวทางปฏิบัติหลักๆ ได้คือ (1) ปรับปรุงและแก้ไขพระราชบัญญัติอาหาร พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง และประกาศที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารให้ทันต่อสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง เช่น กำหนดให้ผลิตภัณฑ์

เสริมอาหารที่มีสารเคมีเข้มข้นหรือมีการอ้างสรรพคุณของสารที่มีความใกล้เคียงกับยาให้ใช้ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ มีการกำหนดข้อแนะนำและคำเตือนที่ชัดเจนให้ครบถ้วน และสามารถอ่านได้ชัดเจน ห้ามการโฆษณาและการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่เป็นปัจจัยเสี่ยงของโรคที่ผู้สูงอายุเป็นอยู่หรืออาจมีปฏิกิริยากับยาที่ผู้สูงอายุรับประทานอยู่ และดำเนินการทางกฎหมายกับบริษัทและผู้แทนขายตรงผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ให้ข้อมูลไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค (ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน โอ้อวดสรรพคุณ เท็จหรือให้ข้อมูลเกินจริง) เป็นต้น (2) หน่วยงานรัฐและเอกชนควรร่วมสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพและรู้เท่าทันการประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สามารถเลือกและประยุกต์ใช้ข้อมูลความรู้ให้เกิดประโยชน์ รู้จักพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคและปกป้องสิทธิของตนเอง (3) ส่งเสริมจริยธรรมการขายในกลุ่มผู้แทนขายตรงและส่งเสริมจริยธรรมจรรยาบรรณในผู้ประกอบวิชาชีพ ในการให้ข้อมูลที่อิงกับข้อเท็จจริงมากที่สุดเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค และสนับสนุนให้มีการดำเนินการทางกฎหมายวิชาชีพและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหากพบการกระทำผิด (4) สร้างระบบติดตามและเฝ้าระวังการส่งเสริมการขายและการโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยภาคราชการ วิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชน (5) กำหนดมาตรการให้หน่วยงานบริการทั้งภาครัฐและเอกชนส่งรายงานอาการอันไม่พึงประสงค์จากการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับมาสร้างระบบป้องกันการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่ปลอดภัย

5.2 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และได้แนวทางในการคุ้มครองผู้สูงอายุในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ เชิงปฏิบัติการ และเชิงนโยบายเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในกลุ่มผู้สูงอายุโดยอาศัยผลการศึกษาค้นพบในครั้งนี้ ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุ ดังนี้ ประการแรก ควรจัดการความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร อาหารและโภชนาการ และการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ และสร้างศักยภาพเชิงวิชาการให้กับผู้ที่ต้องทำงานเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดผู้สูงอายุ ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร อาหารและโภชนาการ และการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ และสามารถเลือกข้อมูลและผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้อง เหมาะสม และสมประโยชน์ไว้บริการแก่ผู้สูงอายุ ประการที่สอง ส่งเสริมให้องค์กรวิชาชีพด้านสุขภาพร่วมผลักดันให้ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพรับผิดชอบและร่วมทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ตลอดจนปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตน และสนับสนุนให้สภาวิชาชีพด้านสุขภาพดำเนินการสอบสวนทางจรรยาบรรณกับผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่กระทำการโฆษณาแฝงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในสื่อต่างๆ ประการที่สาม หน่วยงานหรือองค์กรหรือสมาคมที่ดูแลรับผิดชอบหรือมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กับการขายตรง ควรเข้ามามีส่วนในการดูแลหรือแก้ไขปัญหาจริยธรรมในการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของสมาชิกขายตรง โดยอาจใช้กฎหมายหรือการควบคุมตนเองหรือใช้มาตรการทางสังคม เช่น การถอดจากการเป็นสมาชิกการขายตรงหรือการตัดเดือนลงโทษเมื่อพบการกระทำที่ผิดจริยธรรม เป็นต้น **ประการที่สี่** กำหนดให้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเป็นสินค้าที่ต้องมีการควบคุมราคา และควบคุมคุณภาพ โดยกำหนดให้มีการนำเสนอ โครงสร้างราคาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อประกอบการตั้งราคา ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และกำหนดให้มีการตรวจสอบหรือควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร หากมีการอ้างสรรพคุณเชื่อมโยงกับสารอาหารว่ามีปริมาณสารอาหารเพียงพอที่จะกล่าวอ้างจริงหรือไม่ **ประการที่ห้า** กำหนดตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหารให้มีข้อความคำเตือนที่ชัดเจนและอ่านได้ง่าย และกำหนดให้มีฉลากโภชนาการเพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้บริโภคในการตรวจสอบคุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารก่อนการตัดสินใจเลือกซื้อหรือเลือกใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

นอกจากนี้ได้มีข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพิ่มเติมนอกเหนือจากการควบคุมดูแลการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ ดังนี้ **ประการแรก** แสวงหาและนำเสนอทางเลือกในการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เช่น ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในประเทศจากสมุนไพรไทย รมรงค์การรับประทานอาหารธรรมชาติ เป็นต้น และส่งเสริมให้มีการศึกษาประสิทธิภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่มีจำหน่ายในประเทศไทย **ประการที่สอง** จัดให้มีการสื่อสารกับสาธารณชน (general public) โดยมีการให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ถูกต้องครบถ้วนและทันสมัยในทุกสื่อ ทุกรูปแบบ และอย่างต่อเนื่อง **ประการที่สาม** จัดการความรู้ (knowledge management) สำหรับผู้สูงอายุหรือประชากรวัยอื่นๆ ในเรื่องสุขภาพ อาหารและโภชนาการ และการทำงานของสูงอายุ โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านสุขภาพ ด้านอาหารและโภชนาการ และด้านการทำงานของผู้สูงอายุที่อยู่ทั้งในชนบทและเมือง มาจัดทำเป็นชุดความรู้ของผู้สูงอายุที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพตนเอง มีความรู้เรื่องอาหารและโภชนาการ หรือทำงานอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ **ประการที่สี่** ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านโภชนาการและสุขภาพ โดยภาครัฐและภาควิชาการจัดทำฐานข้อมูลวิชาการด้านโภชนาการและสุขภาพที่ถูกต้อง เข้าใจได้ง่าย สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและเผยแพร่สู่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความเข้าใจในเรื่องการดูแลและปฏิบัติในด้านสุขภาพและโภชนาการ **ประการที่ห้า** ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิชาการเรียนรู้เพื่อเข้าใจธรรมชาติของผู้สูงอายุ และพฤติกรรมของธุรกิจในประเทศไทย ศึกษาข้อเท็จจริงทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้สูงอายุ

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการดังนี้ **ประการแรก** ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรมีการเตรียมการเข้าสู่วัยสูงอายุตั้งแต่อายุ 40 ปีขึ้นไป โดยเฉพาะในด้านการเงินและสุขภาพเพื่อให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและไม่เป็นภาระเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ **ประการที่สอง** สนับสนุนให้มีโครงข่ายทาง

สังคมของผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ มีหลักประกันสำหรับผู้สูงอายุ และส่งเสริมบทบาทและกิจกรรมของผู้สูงอายุในสังคม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน ประการที่สาม สนับสนุนชมรมผู้สูงอายุให้เป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรม เป็นแหล่งความรู้ด้านสุขภาพ โภชนาการ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ตลอดจนประชากรวัยอื่นร่วมสนับสนุนด้านทรัพยากร ด้านวิชาการ และด้านการจัดการของชมรมผู้สูงอายุ ประการที่สี่ สมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ ควรเตรียมการสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ การปรับทั้งในด้านการเงิน ความรู้และการปฏิบัติตัวในด้านสุขภาพ อาหารและโภชนาการ ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่บ้านที่จะลดอันตรายต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้ ประการแรก รัฐบาลควรกำหนดนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านสุขภาพ อาหาร โภชนาการ และผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลสุขภาพและโภชนาการ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตัวในด้านสุขภาพและโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย เช่น กำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมและครบวงจร นโยบายรัฐสวัสดิการสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ Elderly Care, Home Health Care, Nursing Home เป็นต้น ประการที่สอง รัฐบาลควรเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้นำในชุมชน ผู้นำกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ เพื่อให้เป็นผู้นำและสามารถหาทรัพยากรหรืองบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ สนับสนุนและกระตุ้นให้มีการจัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมมากขึ้น และสนับสนุนการทำงานเชิงรุกและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ ประการที่สาม รัฐบาลควรจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุในมิติต่างๆ และการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุที่เป็นปัจจุบัน เพื่อที่จะสามารถติดตามประเมินสถานการณ์ของผู้สูงอายุ ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการต่างๆ เพื่อผู้สูงอายุ เช่น บริการสุขภาพ สวัสดิการ กิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ เป็นต้น ประการที่สี่ ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้มีการสอนเกี่ยวกับสุขภาพและโภชนาการตามระดับชั้น ทั้งในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมนอกห้องเรียน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา และเน้นให้สอดคล้องกับวัยและวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตัวในด้านสุขภาพและโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพอยู่ในอนาคต ประการที่ห้า จัดทำเกณฑ์จริยธรรมว่าด้วยการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อเป็นแนวทางในการประกอบการและดำเนินการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารแก่ผู้ประกอบการ ผู้แทนขายตรง นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง